

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 42 (592)

Субота, 7 снежня 1946 года.

Цана 50 кап.

Таварыш І. В. СТАЛІН на трыбуне Надзвычайнага VIII Усесаюзнага З'езда Саветаў.

Канстытуцыя перамогага сацыялізма

Народ нашай краіны адзначае 10-годдзе Сталінскай Канстытуцыі — Вялікага Закона саўвядомага сацыялістычнага жыцця. 5-га снежня 1936 года VIII Надзвычайным з'ездам Саветаў Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік заканадаўча замацаваў той сусветна-гістарычны факт, што СССР уступіў у новую паласу свайго развіцця — у паласу завяршэння будаўніцтва сацыялістычнага грамадства і паступовага пераходу да камунізму.

Дзесяць год таму вялікі Сталін з трыбуны VIII Надзвычайнага з'езда Саветаў гаварыў: «У выніку прайшоўшага шляху барацьбы і нястач прыемна і радасна мець сваю Канстытуцыю, якая гаворыць аб здабытках нашых перамог. Прыемна і радасна ведаць, за што змагаліся нашы людзі і якія яны дасягнулі сусветна-гістарычнай перамогі. Прыемна і радасна ведаць, што кроў, багата пралітая нашымі людзьмі, не прайшла дарма, што яна дала свае вынікі».

Сталінская Канстытуцыя стала асноўным законам жыцця, дзейнасці і барацьбы саўвядомага сацыялістычнага грамадства і пачуццёвай гордасці за сваю краіну, народ і вялікую большавіцкую партыю, за велзарныя дасягненні ў будаўніцтве сацыялістычнага грамадства з'яўляецца адной з тых рухавіц сіл, якія дапамагаюць саўвядомагам людзям у іх працы і барацьбе.

Новая Канстытуцыя вызначыла найважнейшыя правы грамадзян СССР — права на працу, адпачынак і навучанне, яна забяспечыла матэрыяльны дабрабыт у старасці і пры страце працаздольнасці, яна гарантуе роўнасць для ўсіх грамадзян СССР права выбару і быць выбранымі. Сталінская Канстытуцыя выхадзіць з факта перамогі сацыялізма, з факта ўстаўлення ў нашай краіне новай грамадскай фармы, пры якой найважнейшыя права пачынаюць забяспечвацца палітычнымі, матэрыяльнымі і прававымі інтарэсамі працоўных. У ёй знайшлі сваё адлюстраванне найбольш дасканалыя формы

грамадскага жыцця і развіцця саўвядомага грамадства.

Наша дзяржава, выхоўваючы працоўных, як свядомых і актыўных будаўнікоў новага грамадства, адначасова прышчэпіла ім сацыялістычнае разуменне сваё абавязка. У гэтым неаддзяльным спалучэнні заканадаўча замацаваных абавязкаў дзяржавы перад працоўнымі і працоўных перад сваёй роднай дзяржавай знаходзіць адлюстраванне вышэйшая форма дэмакратыі.

Дзесяць год, што аддзяляюць нас ад дня прыняцця Сталінскай Канстытуцыі, былі для нашай краіны гадамі вялікага працоўнага напружання, а з гэтым — цяжкай барацьбы супроць фашызма на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Савецкі Саюз атрымаў поўную і рашучую перамогу над фашыскай Германіяй і імперыялістычнай Японіяй дзякуючы таму, што сацыялізм і саўвядома дэмакратыя далі нашаму народу надзвычайную здольнасць хутка мабілізаваць свае невычэрпныя сілы, таму што наш дзяржаўны, саўвядома лад з'яўляецца найбольш прайграўшым і жывучым ладом.

Савецкая Беларусь разам з іншымі братамі рэспублікамі Саўвядомага Саюза прайшла за гэтыя гады вялікі шлях дзяржаўнага, эканамічнага і культурнага развіцця і ператварылася ў адну з перадавых рэспублік Саўвядомага Саюза. Нямецка-фашысцкія рабавічкі знішчылі тысячы прадпрыемстваў і МТС, разбурылі і спалілі шмат гарадоў і вёсак, разрабавалі ўсе культурныя каштоўнасці рэспублікі. Цяпер германцы беларускі народ у вялікім натхненні і энтузіязмам аднаўляе і развівае далей сваю народную гаспадарку і культуру.

Дзесяцігоддзе Сталінскай Канстытуцыі — вялікае свята саўвядомага дэмакратыі. Мы з годна адзначым гэта свята, бо толькі саўвядома дэмакратыя забяспечыла саўвядомагам людзям шырокія масы працоўных у кіраванні дзяржавай.

Беларускія саўвядома пісьменнікі і дзеячы мастацтва сустралі гэта вялікае свята ў

напружанай рабоце па выкананні ўказанняў ЦК ВКП(б), якія былі дадзены ў пастановах аб літаратуры, тэатры і кіно і ў дакладзе таварыша А. А. Жданова аб часопісах «Звязда» і «Ленінград». Партыя і народ патрабуюць каб літаратура і дзеячы мастацтва далі краіне новыя высока-мастацкія і высокадэкадэны творы на сучасную тэматыку. Паказваюць вобраз саўвядомага чалавека, чалавека, які жыве і дзейнічае ў новых сацыяльных і грамадскіх абставінах — першачарговая задача, што паставіла цяпер перад пісьменнікамі і майстрамі мастацтва.

«Мы ўжо не тыя рускія, якія былі да 1917 года, і Русь у нас ужо не таё, і характар у нас не той. Мы змянілі і выраслі разам з тым: найважнейшым пераўтварэннем, які ў корані змяніў аблічча нашай краіны», — гаварыў таварыш А. А. Жданав у сваім дакладзе аб часопісах «Звязда» і «Ленінград».

Вялікія і прыгожыя вобразы саўвядомага патрыёта, чалавека крыхальнай сумленнасці і волатаўскай мужнасці, энергічнага і моцнага духам, высокароднага і самаадданнага чалавека, які заўсёды і ва ўсім гатовы падпарадкаваць асабістае — грамадскаму, пайсці на ўсялякую ахвяру ў імя выканання свайго вайсковага і грамадзянскага абавязка. — вось такі вобраз нам неабходна стварыць у літаратурных творах, тэатры, кіно, выяўленчым мастацтве і музыцы. Савецкі народ чакае прыходу ў літаратуру і мастацтва саўвядомага героя нашага часу.

Няма сумнення, што беларускія саўвядома пісьменнікі, мастакі, артысты, кампазітары прыкладуць усё намаганні, каб новымі мастацкімі творамі сумленна і самаадданна служыць свайму народу і справе далейшага ўз'яцця і з'яцця і мастацкага ўзроўню нашай самай перадавой у свеце літаратуры і самага перадавога мастацтва.

ДЗЕСЯЦЬ ГОД

10 год назад — 5 снежня 1936 года — Надзвычайным VIII Усесаюзным з'ездам Саветаў прыняў новую Канстытуцыю СССР — Асноўны закон нашай саўвядомага дзяржавы. Народ назваў гэтую канстытуцыю Сталінскай Канстытуцыяй — імем яе вялікага творцы — таварыша Сталіна.

Мінушае дзесяцігоддзе відавочна і неабвержна пацвердзіла жывучасць і вялікую сілу саўвядомага грамадскага і саўвядомага дзяржаўнага ладу, заканадаўчым замацаваннем якога з'яўляецца Сталінская Канстытуцыя. Дзякуючы перавагам саўвядомага ладу наша краіна ў найкарыцейшы гістарычны тэрмін перамагла вядомага тэхнічна адсталасць, за тры пяцігодкі прайшла шлях, на які нават самым перадавым капіталістычным краінам спатрэбілася б многія дзесяцігоддзі, і здолела падрыхтавацца да актыўнай абароны. Дзякуючы гэтым перавагам, яна атрымала беспрыкладную ў гісторыі эканамічную і ваенную перамогу над самым моцным і неабеспечаным ворагам, які пагражаў калібнебудзь свабодзе і незалежнасці нашай Радзімы. Нарэшце, гэтыя-ж вялікія перавагі даюць нам цяпер магчымасць паспяхова залечыць цяжкія раны, нанесеныя вайной, і, не глядзячы на нябачаны маштабы разбурэнняў, якія прычынілі нямецкія акупанты, хутка аднаўляць і рухаць далей наш народную гаспадарку.

Вайна была суровым і ўсебаковым выпрабаваннем усіх сіл саўвядомага ладу. Яна, як вобразна сказаў таварыш Сталін, «зрабіла штосці накіталт экзамену нашаму саўвядомаму ладу, нашай дзяржаве, нашаму ўраду, нашай камуністычнай партыі». Гэты экзамен быў вытрыман з чэсцю. Вайна відавочна паказала, што саўвядома грамадскі лад з'яўляецца больш жывучым і ўстойлівым, чым усякі іншы, несавецкі, грамадскі лад. Вайна паказала далей, што саўвядома дзяржаўны лад з'яўляецца такой сістэмай дзяржаўнай арганізацыі, дзе нацыянальнае пытанне і праблема супрацоўніцтва нацыяў вырашаны лепш, чым ва ўсякай іншай многанацияльнай дзяржаве. Нарэшце, вайна паказала, што Саўвядома Армія — першакласная армія, здольная з чэсцю адстаяць дзяржаўны інтарэсы СССР і абараніць свабоду і незалежнасць нашага народа.

У гэтым глыбокае палітычнае значэнне беспрыкладнай перамогі, атрыманай нашай Радзімай у другой сусветнай вайне. Апіраючыся на замацаваны ў Канстытуцыі перавагі саўвядомага ладу, гаспадаркі, рабочы клас СССР сваёй самаадданай працай не толькі забяспечыў патрэбы фронту ва ўзбраенні і боепрыпасах, але і стварыў у гэтых адносінах неабходныя рэзервы. На працягу апошніх трох год вайны наша прамысловасць выпуская штогод больш 30 тысяч танкаў, самаходаў і бронемашынаў, да 40 тысяч самалётаў, да 120 тысяч гармат усіх калібраў, да 450 тысяч ручных і станковых кулямётаў, звыш 3 мільянаў вытокаў, каля 2 мільянаў аўтаматаў і г. д.

Дзякуючы калгаснаму ладу, дзякуючы перавагам буйнага калектыўнага землеўладання наша сельская гаспадарка забяспечыла фронт прадуктамі харчавання, а прамысловасць сыравінай, паказваючы сваё самаадданай працай на палю ўзроўня прадукцыі і якасці, дапамагла перамагчы вайну, не маючы паставіць на ногі народную гаспадарку.

Пасляваенныя цяжкасці ў гэтым годзе былі павялічаны засухай і неурадкам у радзе абласцей. Але, дзякуючы свайму роднаму саўвядомаму ўраду, саўвядома людзі перамаглі і перамогу і гэтыя цяжкасці. Важнейшай асаблівасцю Сталінскай Канстытуцыі з'яўляецца тое, што яна не толькі абвясціла пэўныя прынцыпы саўвядомага грамадскага і дзяржаўнага ладу, але і гарантуе іх рэальнае ажыццяўленне. Адна з відавочных таму прыкладаў могуць служыць клопаты партыі і Саўвядомага дзяржавы аб умацаванні калгаснага ладу. Каб абараніць грамадскую гаспадарку калгаса ад расхістання і забяспечыць далейшае замацаванне сельскагаспадарчай арцелі як асновы калгаснага ладу, Савет Міністраў СССР і ЦК ВКП(б) прынялі наладу на ініцыятыўе таварыша Сталіна рашэнне «Аб мерах па ліквідацыі парушэнняў Статута сельскагаспадарчай арцелі ў калгасах» і стварылі пры ўрадзе Савет па справах калгасаў, у якім прадстаўлена вялікая група практычных дзеячоў калгаснага будаўніцтва. Так саўвядома дзяржава стаіць на вярце інтарэсаў замацавання калгаснага ладу, гарантаванага Сталінскай Канстытуцыяй.

«Няма ніякага сумнення ў тым, што дзякуючы ўмяшанню і дапамозе таварыша Сталіна справа замацавання нашых калгасаў паставіла на трымаўны рэйкі і ўзвіняецца поўным поспехам» (А. А. Жданав).

У дакладзе аб 29-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай саўвядомага рэвалюцыі тав. Жданав назваў буйнейшым прадпрыем-

ствам, ужо адраджаным народнай працай з поспехам і развалілі. Ён назваў, у прыватнасці, два самыя буйныя ў краіне трактарабудавальныя заводы — Сталінградскі і Харкаўскі, завод сельскагаспадарчых машын у Растове, рад паўднёвых металургічных заводаў і іншыя. Савецкі народ вітае адраджэнне гэтых прадпрыемстваў амаль як уваскрэшанне з мёртвых, бо яшчэ два — тры гады назад на месцы гэтых прадпрыемстваў былі толькі груды металу і бетону, а сёння яны ўжо даюць краіне сваю каштоўнейшую прадукцыю.

На самай справе, хіба ў поўным сэнсе слова не ўваскрэс з мёртвых наш Данешкі вугальны басейн Калі адтуль выгналі немцы, там не было амаль ніводнай цэлай шахты — яны былі ўзарваны і затоплены. А зараз адна за другой уступаюць у строй данешкія шахты, і ўсё басейн упэўнена аднаўляе даваенны ўзровень здабычы вугалю.

Пітлер і яго зграя хацелі сцерці з твару зямлі нашы слаўныя Ленінград. Але горад Леніна, які геранічна вытрымаў 900 цяжкіх блакадных дзён, выстаяў пад варварскімі павётранымі бомбардыроўкамі і артылерыйскімі абстрэламі, зарад адраджасца як буйнейшы індустрыяльны і культурны цэнтр нашай краіны. Ужо ў першым паўгоддзі 1946 года аб'ём прадукцыі ленынградскай прамысловасці, у параўнанні з першым паўгоддзем 1945 года, узрос на 36,1 процанта, вытворчы план 9 месяцаў змыканы на 107,4 процанта.

Адраджасца Саўвядома Украіна. Ужо адноўлены 21 дома, больш 50 мартынаў, дзесяці металургічных заводаў; да 70 процантаў даваеннага ўзроўню даведзена магутнасць электрастанцый. Толькі ў Закарпацкай вобласці, усяго год назад узяцця ад уладання з маці сваёй — Украінай, адноўлены і працуюць 288 прамысловых прадпрыемстваў.

Каменя на камені не пакінулі нямецкія захопнікі ад гарадоў і сёл Саўвядомага Беларусі. Але вялікая творчая сіла саўвядомага ладу! На тэрыторыі Беларусі адноўлена каля 6000 прамысловых прадпрыемстваў, пасеўныя плошчы дасягнулі 75 процантаў даваеннага памеру, магутнасць электрычных станцый, якія яшчэ два гады назад еклалі якіх-небудзь 5 процантаў даваеннага ўзроўню, цяпер перавысілі 60 процантаў. У 1946 годзе прамысловасць рэспублікі дала прадукцыі ўдвая больш, чым у 1945 годзе. З часу вызвалення Беларусі ў сельскіх мясцовасцях пабудавана 235 тысяч дамоў. Больш паўтара мільёна беларускіх сялян перабраліся з зямлянак у добраўпарадкаваныя дамы, да 1200 тысяч квадратных метраў жыллёвай плошчы пабудавана і адноўлена ў гарадах і раённых цэнтрах.

Мільёны рабочых, сялян і інтэлігенцы ўспрынялі новую сталінскую пяцігодку, як сваю родную кроўную справу. Падобна таму, як свядома і самаадданай народная праца была глаўнай гарантыяй рэальнасці перадаваенных пяцігодак, падобна таму, як яна, гэтая праца, з'явілася важнейшай крыніцай нашай перамогі над ворагам, — так цяпер, ва ўмовах пасляваеннага мірнага будаўніцтва, яна з'яўляецца асноўнай гарантыяй рэальнасці новай пяцігодкі. У гэтым знайшла сваё адлюстраванне саўвядомага дэмакратычнасць нашага ладу.

Падобна таму, як у гады вайны наша Радзіма з'яўлялася авангардам усіх дэмакратычных сіл, што змагаліся супроць фашызма, так цяпер яна з'яўляецца апорай трыаўлага і працяглага міру і міжнароднай бяспекі, крыніцай святла для народаў, якія імкнуцца пабудаванне сваё жыццё ў новых, дэмакратычных пачатках. Савецкі Саюз у асобе сваёй дэлегацыі на Мірнай канферэнцыі і ў арганізацыі Аб'яднаных нацыяў паўстаў перад усім чалавецтвам у арэале славы непахіснага і паслядоўнага барацьбы за трыаўлаг і справядлівы мір, за абудаванне ўсіх і ўсялякіх агрэсіўных элементаў, за роўнапраўе і свабоднае дэмакратычнае развіццё ўсіх народаў.

Шчыльна згуртаваныя вакол свайго вялікага правадыра і настаўніка, саўвядома народ упэўнена ідзе наперад. Пад вадзіцельствам таварыша Сталіна Савецкі Саюз атрымаў беспрыкладную перамогу ў другой сусветнай вайне, абараніў сябе ад пагрозы нямецкага нашэсця на захадзе і японскага нашэсця на ўсходзе.

Вялікі Сталін накіроўвае да адзінай мэты мільёны працоўных саўвядомага грамадства, натхняе іх на новыя і новыя подзвігі на славу Радзімы, вядзе наперад і наперад — да поўнай перамогі камунізма ў нашай краіне.

Н. КОЗЕВ.

Свеціць над намі яснае сонца — Сталінскі мудры закон

ТРАДЫЦЫ НАШАГА ЧАСУ

Дзе слаўныя традыцы выпрацаваў наш час і нашы людзі: сустракаць свята вытворчымі падарункамі краіне і з вяршні гэтага ўрачыстага дня аглядаць пройзлены шлях, каб у гэтым чэрпаць дадатковыя сілы для далейшых перамог. Вялікі і цяжкі шлях, пройзены намі, але ніколі не пакіда нас упэўненасць, што мы пераможна пройдем яго, бо валі нас мудрыя правды, ры, а сілы нашы былі э'днаны ад Ціхага акіяна да Балтыкі адзінай мэтай — перамагчы. І мы паспяхова перамагалі ўсе перашкоды і цяжкасці.

Дзесяты годзіны з дня прыняцця Сталінскай Канстытуцыі мы адзначаем на ўмовах мірнага будаўніцтва. Аглядаючыся на мінулае, мы бачым вялікія аб'ёмныя плённыя працы нашага народа-будаўніка, народа-пераможцы. Шмат уступіла ў строй новых гігантаў-заводаў, шмат адбудавана дамоў, шмат вёсак паўстала з попелу, шмат школ размясцілася ў новых цудоўных будынках. І хая гэтыя з'явіліся пачатак Сталінскай п'яцігодкі аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі нашага Саюза, хая наперадзе шмат працы, але ў сэрцах людзей цвёрдая упэўненасць у свае сілы расце з кожнай гадзінай, з кожнай новай перамогай.

У слаўных рыхах будаўніцтва сацыялізма вялікае месца адрэзана і будаўнікам сацыялістычнай культуры, адным з атраду якіх з'яўляюцца і савецкія пісьменнікі.

Фашысцкія вандалы пакінулі за сабой «пустэльні культуру»; былі знішчаны ўсе школы, бібліятэкі, клубы. Патрэбны былі вялікія намаганні, каб аднавіць усё гэта і ў першую чаргу аднавіць кніжныя фонды рэспублікі. За паўтары гады мірнай працы Дзяржаўнае Выдавецтва БССР выпусціла ў свет звыш 15 мільянаў кніг і падручнікаў. У значнай меры адноўлены фонд дакастрычніцкай літаратуры — выдадзены творы Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Максіма Багдановіча, дакастрычніцкай творы Янкі Купалы і Якуба Коласа. Выдадзены творы сучасных савецкіх пісьменнікаў, напісаныя ім у час Вялікай Айчыннай вайны. Падручнікі па беларускай літаратуры і хрэстаматыі ў стотысячных тыражах панеслі маладому пакаленню лепшыя творы нашых пісьменнікаў. Вышлі і выходзяць творы пісьменнікаў, напісаныя пасля вайны.

Наша літаратура мае значныя поспехі, пашырыліся рады літаратуры, выраслі маладыя кадры. Жаданне даць свае вытворчыя падарункі 30-ай гадавіне Кастрычніка і тым самым ішчч больш адзначыць і ўзвядзіць трыццацігадовы шлях савецкага народа ў будаўніцтве новага, нябачанага ў гісторыі грамадскага ладу, — вось што будзе кіравальнай сілай у наступным годзе. І мы ўступаем у гэты гістарычны год з цвёрдай верай у перамогу.

М. КЛІМКОВІЧ.

Выхаваныя партыяй Леніна — Сталіна

Дваццаты тэатральны сезон Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра Беларускай ССР пачаў у сваім родным горадзе — у Мінску.

Мы пачалі энду сваю працу ў сталіцы Савецкай Беларусі ў дні, калі наш народ з вялікім уздымам рыхтаваўся адзначыць 10-годдзе з дня прыняцця самай дэмакратычнай у свеце канстытуцыі — Вялікай Сталінскай Канстытуцыі. Аднаўленне работы калектыва яўрэйскага тэатра ў Беларусі — ішчч адзін паказчык урачыстасці ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі і Сталінскай Канстытуцыі, якая дае роўныя правы ўсім народам нашай Радзімы на развіццё сваёй культуры і мастацтва. Ды і сам наш тэатр — дзеішча савецкай улады. Ён выхаваны і выхаваны партыяй Леніна — Сталіна.

Створаны ў 1926 г. з студэнтаў яўрэйскага аддзялення Дзяржаўнага тэатральнага інстытута ў Маскве, тэатр за дваццацігадовае сваё існаванне паставіў звыш 60 спектакляў, якія праглядала больш двух з паловай мільянаў глядачоў.

Апрача Беларускага тэатра выступалі ў Маскве, Ленінградзе, Горкім, Сталінградзе, Смаленску, Кіеве, Харкаве, Адэсе, Нова-Сібірску і іншых гарадах Савецкага Саюза, дзе ён заваяваў агульную любоў і агульнае прызнанне савецкага глядача.

За 20 год свайго існавання Яўрэйскі тэатр выхаваў рад таленавітых рэжысёраў і актараў, срод якіх народны артыст рэспублікі В. Галаўчынер, заслужаны дзеяч мастацтва Л. Літвінаў, рэжысёр Б. Норд і інш. Не толькі ў нашай рэспубліцы, але і за межамі яе добра вядомы імёны заслужаных артыстаў рэспублікі Ю. Арончык, М. Сокала, А. Трэпеля, М. Моіна, артыстаў П. Вольфінай, Э. Герцберг, Е. Алескер, М. Фрыдман, К. Рутшэйна, Б. Фельдмана. Тэатр выхаваў таксама і маладых таленавітых актараў — М. Бярозкіна, І. Леніна, М. Куліна, С. Сонкіна, М. Чайгорскую. У складзе трупы ёсць і старэйшыя актёры тэатра т. Г. Гершэйн, Р. Каплан, Е. Пількельчык, Е. Вінагура, А. Бродкі, Н. Трэйстман, Э. Кайчэўская і інш.

Вось той творчы ансамбль, які пасля пяцігадовага растання, сустраць вялікай увагай з боку беларускага народа, а таксама партыйных і савецкіх арганізацый Беларусі, дзе сваю творчую справядлівач.

За гады Вялікай Айчыннай вайны тэатрам прароблена вялікая творчая праца па стварэнню спектакляў і грамадскага па шэфству над вайсковымі часцямі і шпіталамі. Калектывам тэатра дадзена каля 500 канцэртаў для байцоў і афіцэраў як непасрэдна ў часцяк, так і ў шпіталах. У 1943 г. тэатрам была накіравана брыгада вядучых артыстаў для абслугоўвання канцэртамі часцей перадавой лініі Заходняга фронту. За грамадскую дзейнасць і паспяхова творчую працу тэатр быў узнагароджаны граматамі Сібірскай Ваеннай Акругі,

ЦК прафсаюзаў работнікаў мастацтва, Усеаюзнага Камітэта па справах мастацтва і інш.

За гады Айчыннай вайны ствараўся і рэпертуар тэатра. Аднаўляліся спектаклі, афармленне якіх загінула ў Віцебску ў час нямецкага нападу. Цяпер рэпертуар тэатра складаецца з дзевяці п'ес — «Зачараваны кравец» па Шалам-Алейхему ў пастаўцы заслужанага дзеяча мастацтва БССР Л. Літвінава, «Без віны вінаватыя» А. Астроўскага ў пастаўцы заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР В. Кожыча, «Музыка» С. Галкіна ў пастаўцы рэжысёра Штэйна, а таксама «Свавольная нявеста» Дабрушына, «Дзвесце тысяч» Шалам-Алейхему, «Чараўніц» Гольфадэна, «Пігмаліён» Б. Шоу, «Бар-Кохба» і «Суламіф» С. Галкіна ў пастаўцы народнага артыста рэспублікі В. Галаўчынера.

Адным з асноўных недахопаў у рабоце тэатра з'яўляецца адсутнасць аднаведнага рэпертуара на сучасныя тэмы.

Цяпер тэатр рашуча перабудоўвае сваю работу. У недалёкім будучым ён пакажа глядачу новыя высокадэбныя пастаўкі на сучасныя тэмы, у тым ліку п'есу Перапа Маркіша «Белавежская пушча». Гэтая п'еса расказвае аб гераічнай барацьбе яўрэйскага народа супроць нямецкіх захопнікаў, аб паўстанні ў гэта і кіруючай ролі ў гэтым паўстанні падпольнага камітэта ВКП(б). П'есу «Белавежская пушча» будзе ставіць заслужаны дзеяч мастацтва БССР Л. Літвінаў.

Вырашана навава паставіць п'есу «Тэў-малочнік» па Шалам-Алейхему ў інсцэніроўцы Дабрушына і Ойслендара. Мінувала інсцэніроўка, па якой да вайны ставіўся спектакль, значна ніжэй раману і патрабавала карэктных выпраўленняў па лініі большага выяўлення дэмакратычных, інтэрнацыянальных матываў, па лініі ўзмацнення пратэсту супроць сацыяльнай несправядлівасці ў вобразе самаго Тэў'е. Гэты спектакль будзе пастаўлены заслужаным артыстам рэспублікі М. Сокалам пры мастацкай кансультацыі народнага артыста СССР С. Міхалёва.

У ролі Тэў'е-малочніка выступіць М. Сокал. У гэтым сезоне тэатр будзе працаваць над п'есамі В. Шэкспіра «Дванаццатая ноч» і «Блукаючыя зоркі» па Шалам-Алейхему ў інсцэніроўцы Дабрушына.

Накладана шыльманая творчая сувязь з пісьменнікамі Галкіным, Маркішам, Кушнеровым, Броздзінам, Дабрушыным, Ферамом. Некаторыя з іх працуюць ужо над п'есамі для тэатра на сучасныя тэмы. Пісьменнік Іларі Барашка піша для тэатра п'есу «Залатая зорка» аб яўрэй Героі Савецкага Саюза, а драматург С. Галкін будзе працаваць над п'есай аб пасляваеннай Беларусі.

Калектыву Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра БССР прыкладзе ўсе сілы для таго, каб быць дзейным памочнікам партыі ў справе выхавання мас, быць партым вялікай сталінскай эпохі.

Я. ГОЛЬДШВАРН,
дырэктар Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра БССР.

Да Дня Сталінскай Канстытуцыі

Да Дня Сталінскай Канстытуцыі і выбарчай кампаніі Дзяржаўнае Выдавецтва Беларускай ССР выдае асобнымі брашурамі «Канстытуцыю СССР», «Канстытуцыю БССР»; творы І. В. Сталіна — «Даклад аб праекце Канстытуцыі», «Прамова на перадыбярнім сходзе Сталінскай выбарчай акругі г. Масквы 9 лютага 1946 г.», «Прамова на перадыбярнім сходзе Сталінскай выбарчай акругі г. Масквы 11 снежня 1937 г.», «Палажэнне аб выбарах у Вярхоўны Совет БССР», а таксама М. І. Калініна «Аб камуністычным выхаванні», І. Амосава «Што дала савецкая ўлада працоўным», Паспелова «Сіла савецкага патрыятызма» і другія брашуры.

Акрамя гэтага выпускаюцца плакаты ў фарбах на тэмы: «Абавязкі грамадзян БССР», «Права грамадзян БССР», «Права на адзукую», «Я буду галасаваць за кандыдатаў сталінскага блока камуністаў і беспартыйных», «Усе на выбары», «БССР ёсць сацыялістычная дзяржава рабочых і сялян».

«Крэмлѳўскія куранты» ў Дзяржаўным Рускім драматычным тэатры БССР.

На здымку: у ролі В. І. Леніна — нар. арт. БССР Д. Арлоў, у ролі І. В. Сталіна — арт. Ю. Арцынскі, у ролі Ф. Э. Дзяржынскага — арт. К. Пельцар. Фота Г. Бугаенкі.

У ГОНАР СВЯТА

Прайшло 10 год з дня прыняцця Вялікай Сталінскай Канстытуцыі, самага дэмакратычнага закона ў свеце, закона, які ўзвышае і натхняе чалавека на гераічны подзвіг у працы і барацьбе за камунізм.

Мы, працаўнікі мастацтва, мастакі і скульптары павінны ствараць станючыя вобразы гераічных людзей сталінскай эпохі.

Я цяпер працую над коннай статуяй генерал-маёра Даватара, гераю падмаскоўных баёў 1941 года.

Тэмай гэтай статуі я зацікавіўся ішчч ў час майго знаходжання ў шпітале ў Маскве ў 1942 годзе. На працягу гэтага часу я неаднаразова вяртаўся да яе. Было зроблена шмат варыянтаў. У апошнім эскізе да коннай статуі Даватара фігура гераю на ўздыбленым кані перадае момант дынамікі. Я лічу, што такое вырашэнне тэмы з'яўляецца найбольш тыповым для вобраза Даватара — гераю-сучасніка.

Эскіз у адну п'яту ю натурм закончаны. Цяпер прыступаю да ажыццяўлення скульптурнага ў канчатковым памеры. Мяне, як і кожнага мастака і скульптара, хваляюць пытанні сучаснай тэматыкі.

Хочацца даць такіх твораў, якія-б з'явіліся вартым падарункам нашай краіне.

А. ГЛЕБАУ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

Адлюстравачь веліч эпохі

Мастакі БССР сустракаюць 10 гадавіну Вялікай Сталінскай Канстытуцыі новымі творами, якія адлюстравяюць гераічную сталінскую эпоху. Няма большай радасці, чым жыць і працаваць у краіне пераможышага сацыялізма і ў сваёй творчасці перадаваць прыгажосць і веліч савецкага чалавека, які імкнецца наперад і натхняе сваім прыкладам народы ўсяго свету.

Задача беларускіх мастакоў да 30-годдзя савецкай улады — даць творы, якія адлюстравяць гераіку Айчыннай вайны, працу савецкіх людзей, аднаўленне разбуранай вайной народнай гаспадаркі.

Неабходна ствараць пейзажы, якія-б паказалі ўсю прыгажосць прыроды нашай краіны, далі шырокае ўяўленне аб прыродзе роднага краю, аб яго асноўных характэрных асаблівасцях, аб навакольнай рэчаіснасці, якую праца савецкага чалавека змяняла непазнавальна.

Я працую над пейзажамі «Беларускія прасторы» і «Дняпро ля Лоева». Да гэтых пейзажаў мной ужо напісаны рад першачатковых эскізаў, якія паслужаць асновай для стварэння пейзажаў-карцін.

Нам, мастакам, неабходна ствараць карціны, якія-б ішчч больш усебакова паказалі дасягненні Беларусі за 10 год з дня прыняцця Сталінскай Канстытуцыі, усю веліч аднаўленчай працы.

У. КУДРЭВІЧ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

«Крэмлѳўскія куранты» ў Дзяржаўным Рускім драматычным тэатры БССР. На здымку: у ролі В. І. Леніна — нар. арт. БССР Д. Арлоў, у ролі І. В. Сталіна — арт. Ю. Арцынскі, у ролі Ф. Э. Дзяржынскага — арт. К. Пельцар. Фота Г. Бугаенкі.

Вялікі Сталінскі закон

Сталінская Канстытуцыя — сведчанне нашых здобыткаў і перамог. Дзесяць год расце і квітнее Савецкі Саюз пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі. Непазнавальна змянілася яго аблічча за гэтыя дзесяцігоддзе.

Дзесяцігоддзі першай у свеце савецкай дзяржавы былі-б ішчч большымі, калі-б не вайна, якая часова прыпыніла наш шпаркі рух наперад. Вялікія выпрабаванні, якія вытрывала савецкая дзяржава ў гады Вялікай Айчыннай вайны, паказалі, што сацыялістычны лад — самы трывалы лад у свеце. Вялікія ахвяры і страты панёс наш народ у гады вайны. «Усякая ішча, нават самая буйная сучасная капіталістычная дзяржава, якая падцярпела-б такія страты, была-б адкінута на дзесяці год назад і ператварылася-б у другараднаю дзяржаву. Але з Савецкім Саюзам гэтага не здарылася» (А. А. Жданав). Як сонечны маяк, узвышаецца савецкая дзяржава над усім светам, вызначаючы шляхі чалавечата да шчаслівай будучыні. «Цяпер заходнія дзяржавы шмат чаго могуць навучыцца і перавучыцца ў Савецкай Расіі, і ім няма чаго навучыцца яе», — ішаў Бернард Шоу ў сваім прывітанні Савецкаму Саюзу ў 29-ую гадавіну Кастрычніка.

У сузор'і братніх рэспублік расквітнела культура, мастацтва і літаратура беларускага народа. Тэма Сталінскай Канстытуцыі зрабілася адной з улюбленых тэм нашай п'яцігодкі. Народ вуснамі сваіх п'яцігодкі стварае творчы гістарычны Закон — Вялікага Сталіна.

Янка Купала і Якуб Колас, якія прайшлі разам з народам цяжка і суровы шлях барацьбы, паказалі, як несправядлівыя законы царскага самаўладства навечналі душу і пачуцці працоўнага чалавека.

Толькі ў нашай краіне чалавечата асоба, звышзана ад ушкы і прымусу, атрымала сапраўдны чалавечы права.

НАША СІЛА І СЛАВА

Народныя творы аб Савецкай Канстытуцыі — асноўным Законе сацыялістычнай дзяржавы — складаюць частку багачэйшага цыкла сучаснага беларускага фальклора, прысвечанага вялікім правядарам Леніну і Сталіну. У свядомасці народа Канстытуцыя СССР непарўна звязана з імем Сталіна, яе натхніцелем і творцам. У кожным раздзеле і артыкуле Канстытуцыі, прасякнутай сапраўдным дэмакратызмам і найбольшым гуманізмам, правіліся сталінскія клопаты аб савецкім чалавеку. Таму народ назваў новую Канстытуцыю — Сталінскай.

Сталінскі закон — гэты выключны гістарычна важны дакумент, зрабіўся крыніцай натхнення для складальнікаў народных песень.

Усенароднае абмеркаванне праекта Канстытуцыі часта ператваралася ў сваёсаблівыя вечары ўспамінаў, на якіх выступалішыя праводзілі гістарычныя паралелі, успаміналі аб цяжкім мінулым. Гэта вызначыла адну з характэрных рыс народных твораў аб Сталінскай Канстытуцыі — веліч новага Закона падкрэслівача супроцьстаўленнем сучаснага жыцця народа яго пакутанню жыццю ў дэволюцыйныя часы. Вялікай мастацкай сілы дасягае гэта супроцьстаўленне ў вусных сказах народнай казачніцы Марыі Паўлаўны Ваўчок з Рудзенскага раёна. Горкім было яе жыццё да рэвалюцыі:

Сумавала-гаравала я ў няволі,
Не было сваёй зямелькі ў родным полі.
Зажынала-дажынала жыта лану,
Я да сонейка ўставала ранам-рана.
Ногі босы ўмывала я расою,
Узрастала-падрасцала сіратою,
А ні хлеба, а ні долі, ні халіны,
О, як цяжка, о, як горка сіраціне!

Новая жыццё спанала яна пасля Кастрычніка, пад ясным сонцам Сталінскай Канстытуцыі.

Як узмыў арод высока па-над борам:
Заналіў для нас ён сонца, ясны зоры,
І развёў чорны хмары, наваліцыны,
Засвяціў над родным краем бліскавіцай.
І, як радуга, зазаяў ён над палымі,
І пасяў ён братэрства паміж намі,
Ашчаслівай і сагрэў ён ўсе народы,
І на старасці расквітнелі мае голды...

З радасным хваляваннем чакаў народ выступлення свайго правядара на Надзвычайным VIII Усеаюзным з'ездзе Саветаў, які павінен быў зацвердзіць новую Канстытуцыю:

З-за загор'яў, з-за лясцоў
Вестка мілая ляціць:
Сёння роўна ў шэсць часоў
Сталін будзе гаварыць.

Сталінская Канстытуцыя ўзняла новую хвалю народнай творчасці. На мову п'яцігодкі народ перакладае кожны раздзел Канстытуцыі.

М. ГРЫНБЛАТ.

Пішуць павы Я. Купала, Я. Колас, П. Броўка, П. Глебка, К. Крапіва і А. Кулашоў у калектывным творы «Радзіме і правядару».

Гэтая дружба народаў была адным з важнейшых фактараў у барацьбе з нямецкімі захопнікамі. Дзякуючы дружбе паміж народамі, дасягненні культуры, літаратуры і мастацтва рускай і другіх нацыянальнасцей Савецкага Саюза зрабіліся здобыткамі шырокіх народных мас краіны.

Ідзе гасцінна ў дзверы
У чум, кішляк, аул
К нам Паўчэнка, Руставелі,
Пушкіні і Джамбул.

Не пазнаць зямлі сягоння,
Глыб яе і шыр
Сам адзначыў у законе
Мудры правядар.

Працоўныя беларусы заходніх абласцей, тыя, якія да верасня 1939 г. былі адлучаны ад сваіх адзінакроўных братоў, з радасцю віталі Сталінскую Канстытуцыю.

Леніна — Сталіна сцяг над намі
І Канстытуцыі Сталінскай свет.
Разам з Вялікім Саюзам штагем
Да савецкіх, да сонечных мэтр!

пісаў Міхась Машара ў 1939 г. у вершы «Сталінскай, Канстытуцыі».

Забяспечваючы вялікі і пачэсныя працы для працоўных, асноўны Закон нашай дзяржавы разам з тым ускладае на іх ганаровыя абавязкі.

Вяўляючы думкі савецкага грамадзяніна, нашы павы пісалі ў вершы «Радзіме і правядару»:

Тваіх, правядар мой, законаў асноў,
Тваёй Канстытуцыі мудрыя сказы
Грудзьмі бараніць у змаганні суровым —
Мой гонар вялікі і мой абавязак!

Ясныя і мудрыя словы Сталінскай Канстытуцыі вялі савецкіх воінаў да перамогі над ворагам у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Народ, які выяваў радасць творчай працы і шчаслівага жыцця ў вольнай краіне, ў вайне — непераможны. Упэўненасць у перамогу не пакідала савецкіх людзей з самых першых дзён вайны. У 1941 годзе

ТРАДЫЦЫ НАШАГА ЧАСУ

Дзе слаўныя традыцы выпрацаваў наш час і нашы людзі: сустракаць свята вытворчымі падарункамі краіне і з вяршні гэтага ўрачыстага дня аглядаць пройзлены шлях, каб у гэтым чэрпаць дадатковыя сілы для далейшых перамог. Вялікі і цяжкі шлях, пройзены намі, але ніколі не пакіда нас упэўненасць, што мы пераможна пройдем яго, бо валі нас мудрыя правды, ры, а сілы нашы былі э'днаны ад Ціхага акіяна да Балтыкі адзінай мэтай — перамагчы. І мы паспяхова перамагалі ўсе перашкоды і цяжкасці.

Дзесяты годзіны з дня прыняцця Сталінскай Канстытуцыі мы адзначаем на ўмовах мірнага будаўніцтва. Аглядаючыся на мінулае, мы бачым вялікія аб'ёмныя плённыя працы нашага народа-будаўніка, народа-пераможцы. Шмат уступіла ў строй новых гігантаў-заводаў, шмат адбудавана дамоў, шмат вёсак паўстала з попелу, шмат школ размясцілася ў новых цудоўных будынках. І хая гэтыя з'явіліся пачатак Сталінскай п'яцігодкі аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі нашага Саюза, хая наперадзе шмат працы, але ў сэрцах людзей цвёрдая упэўненасць у свае сілы расце з кожнай гадзінай, з кожнай новай перамогай.

У слаўных рыхах будаўніцтва сацыялізма вялікае месца адрэзана і будаўнікам сацыялістычнай культуры, адным з атраду якіх з'яўляюцца і савецкія пісьменнікі.

Фашысцкія вандалы пакінулі за сабой «пустэльні культуру»; былі знішчаны ўсе школы, бібліятэкі, клубы. Патрэбны былі вялікія намаганні, каб аднавіць усё гэта і ў першую чаргу аднавіць кніжныя фонды рэспублікі. За паўтары гады мірнай працы Дзяржаўнае Выдавецтва БССР выпусціла ў свет звыш 15 мільянаў кніг і падручнікаў. У значнай меры адноўлены фонд дакастрычніцкай літаратуры — выдадзены творы Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Максіма Багдановіча, дакастрычніцкай творы Янкі Купалы і Якуба Коласа. Выдадзены творы сучасных савецкіх пісьменнікаў, напісаныя ім у час Вялікай Айчыннай вайны. Падручнікі па беларускай літаратуры і хрэстаматыі ў стотысячных тыражах панеслі маладому пакаленню лепшыя творы нашых пісьменнікаў. Вышлі і выходзяць творы пісьменнікаў, напісаныя пасля вайны.

Наша літаратура мае значныя поспехі, пашырыліся рады літаратуры, выраслі маладыя кадры. Жаданне даць свае вытворчыя падарункі 30-ай гадавіне Кастрычніка і тым самым ішчч больш адзначыць і ўзвядзіць трыццацігадовы шлях савецкага народа ў будаўніцтве новага, нябачанага ў гісторыі грамадскага ладу, — вось што будзе кіравальнай сілай у наступным годзе. І мы ўступаем у гэты гістарычны год з цвёрдай верай у перамогу.

М. КЛІМКОВІЧ.

Выхаваныя партыяй Леніна — Сталіна

Дваццаты тэатральны сезон Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра Беларускай ССР пачаў у сваім родным горадзе — у Мінску.

Мы пачалі энду сваю працу ў сталіцы Савецкай Беларусі ў дні, калі наш народ з вялікім уздымам рыхтаваўся адзначыць 10-годдзе з дня прыняцця самай дэмакратычнай у свеце канстытуцыі — Вялікай Сталінскай Канстытуцыі. Аднаўленне работы калектыва яўрэйскага тэатра ў Беларусі — ішчч адзін паказчык урачыстасці ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі і Сталінскай Канстытуцыі, якая дае роўныя правы ўсім народам нашай Радзімы на развіццё сваёй культуры і мастацтва. Ды і сам наш тэатр — дзеішча савецкай улады. Ён выхаваны і выхаваны партыяй Леніна — Сталіна.

Створаны ў 1926 г. з студэнтаў яўрэйскага аддзялення Дзяржаўнага тэатральнага інстытута ў Маскве, тэатр за дваццацігадовае сваё існаванне паставіў звыш 60 спектакляў, якія праглядала больш двух з паловай мільянаў глядачоў.

Апрача Беларускага тэатра выступалі ў Маскве, Ленінградзе, Горкім, Сталінградзе, Смаленску, Кіеве, Харкаве, Адэсе, Нова-Сібірску і іншых гарадах Савецкага Саюза, дзе ён заваяваў агульную любоў і агульнае прызнанне савецкага глядача.

За 20 год свайго існавання Яўрэйскі тэатр выхаваў рад таленавітых рэжысёраў і актараў, срод якіх народны артыст рэспублікі В. Галаўчынер, заслужаны дзеяч мастацтва Л. Літвінаў, рэжысёр Б. Норд і інш. Не толькі ў нашай рэспубліцы, але і за межамі яе добра вядомы імёны заслужаных артыстаў рэспублікі Ю. Арончык, М. Сокала, А. Трэпеля, М. Моіна, артыстаў П. Вольфінай, Э. Герцберг, Е. Алескер, М. Фрыдман, К. Рутшэйна, Б. Фельдмана. Тэатр выхаваў таксама і маладых таленавітых актараў — М. Бярозкіна, І. Леніна, М. Куліна, С. Сонкіна, М. Чайгорскую. У складзе трупы ёсць і старэйшыя актёры тэатра т. Г. Гершэйн, Р. Каплан, Е. Пількельчык, Е. Вінагура, А. Бродкі, Н. Трэйстман, Э. Кайчэўская і інш.

Вось той творчы ансамбль, які пасля пяцігадовага растання, сустраць вялікай увагай з боку беларускага народа, а таксама партыйных і савецкіх арганізацый Беларусі, дзе сваю творчую справядлівач.

За гады Вялікай Айчыннай вайны тэатрам прароблена вялікая творчая праца па стварэнню спектакляў і грамадскага па шэфству над вайсковымі часцямі і шпіталамі. Калектывам тэатра дадзена каля 500 канцэртаў для байцоў і афіцэраў як непасрэдна ў часцяк, так і ў шпіталах. У 1943 г. тэатрам была накіравана брыгада вядучых артыстаў для абслугоўвання канцэртамі часцей перадавой лініі Заходняга фронту. За грамадскую дзейнасць і паспяхова творчую працу тэатр быў узнагароджаны граматамі Сібірскай Ваеннай Акругі,

ЦК прафсаюзаў работнікаў мастацтва, Усеаюзнага Камітэта па справах мастацтва і інш.

За гады Айчыннай вайны ствараўся і рэпертуар тэатра. Аднаўляліся спектаклі, афармленне якіх загінула ў Віцебску ў час нямецкага нападу. Цяпер рэпертуар тэатра складаецца з дзевяці п'ес — «Зачараваны кравец» па Шалам-Алейхему ў пастаўцы заслужанага дзеяча мастацтва БССР Л. Літвінава, «Без віны вінаватыя» А. Астроўскага ў пастаўцы заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР В. Кожыча, «Музыка» С. Галкіна ў пастаўцы рэжысёра Штэйна, а таксама «Свавольная нявеста» Дабрушына, «Дзвесце тысяч» Шалам-Алейхему, «Чараўніц» Гольфадэна, «Пігмаліён» Б. Шоу, «Бар-Кохба» і «Суламіф» С. Галкіна ў пастаўцы народнага артыста рэспублікі В. Галаўчынера.

Адным з асноўных недахопаў у рабоце тэатра з'яўляецца адсутнасць аднаведнага рэпертуара на сучасныя тэмы.

Цяпер тэатр рашуча перабудоўвае сваю работу. У недалёкім будучым ён пакажа глядачу новыя высокадэбныя пастаўкі на сучасныя тэмы, у тым ліку п'есу Перапа Маркіша «Белавежская пушча». Гэтая п'еса расказвае аб гераічнай барацьбе яўрэйскага народа супроць нямецкіх захопнікаў, аб паўстанні ў гэта і кіруючай ролі ў гэтым паўстанні падпольнага камітэта ВКП(б). П'есу «Белавежская пушча» будзе ставіць заслужаны дзеяч мастацтва БССР Л. Літвінаў.

Вырашана навава паставіць п'есу «Тэў-малочнік» па Шалам-Алейхему ў інсцэніроўцы Дабрушына і Ойслендара. Мінувала інсцэніроўка, па якой да вайны ставіўся спектакль, значна ніжэй раману і патрабавала карэктных выпраўленняў па лініі большага выяўлення дэмакратычных, інтэрнацыянальных матываў, па ліні

1821 — Н. А. НЯКРАСАЎ — 1946

ПАЭТ-ГРАМАДЗЯНІН

Уся савецкая краіна адзначае 125 год з дня нараджэння вялікага рускага паэта-дэмакрата Нікалая Алексеевіча Некрасава. Нарадзіўся і бясследна зніклі дзясцікі і сотні паэтаў, а імя народнага пісьменніка-змагага прайшло праз стагоддзе. У чым жа сіла некрасаўскай паэзіі?

«Няўміручасць паэзіі кожнай эпохі, — гаворыць Вялікі, — залежыць ад ідэальнай значнасці гэтай эпохі, ад глыбіні і агульнасці ідэй, якая выяўлена яе гістарычным жыццём. Даўжэй за ўсіх жыўць такіх твораў мастацтва, якія з усёй паўнаці, з усёй сілай перадаюць тое, што было самае сапраўднае, самае асноўнае і самае характарыстычнае ў эпосе».

Такой імёна была яго творчасць — яркай, праўдзівай, бурнай. Некрасаў даў праўдзівы паказ народнага жыцця, глыбока і пранікліва адлюстраванне надзеі і імкнення народа. Усё сваё слаўнае жыццё, свой талент пісьменніка Нікалай Алексеевіч аддаў на служэнне народу. У вершы 1876 г. «Зіне» Некрасаў гаворыць:

Кто, служа великим целям века,
Жизнь свою всецело отдаёт
На борьбу за брата человека,
Только тот себя переживёт...

Толькі ў момант, непарушым адзістве з «честными сердцами» рэвалюцыйных змагаючых бачыць Некрасаў ідэі і сацыяльны сэнс сваёй паэзіі. Малючы ў сваіх творах прыгнечанае жыццё селяніна і гарадскога абяздоленага люду, паэт выступае суровым і бязлітасным выкрывацелем прыгонікаў і буржуазіі, усе сістэмы царскага самаўладства. Уся яго творчасць з'яўляецца выяўленнем перадавых прагрэсіўных тэндэнцый свайго часу. Некрасаў быў шчыльна звязаны з рэвалюцыйным рухам 60—70 гадоў мінулага стагоддзя, ідэйнымі правядзенымі яго былі Чарнышэўскі, Дабралюбаў.

Лешыя, найбільш мастацкія творы Некрасава прысвечаны паказу сялянскага жыцця. Ён дае жудасна малюнк і гора, галечы, бяспраў'я селяніна, яго пакуты і адначасова гаворыць аб яго сіле, магутнай, волатаўскай. Паэт паказвае эксплуатацыю і сацыяльны прыгнёт, выкрывае класавы супярэчнасці тагачаснага ладу. Для яго жыццё селяніна — «песня убогого странника» аб голдазе і холадзе. Некрасаў гаворыць, што гэты год і холад ёсць вынік імёна тых сацыяльна-эканамічных адносін, на якіх лабудавана ўсё жыццё краіны:

Работаешь одна,
А чуть работа кончена,
Гляди, стоят три дольщика:
Бог, царь и господин!
(«Каму на Русі жыць добра»).

У вершы «Разважанне ля параднага на'езда» паэт выкрывае паразітычнае жыццё вяльможы і супроцьстаўляе гэтаму жыццю долю невядомых людзей, якія прышлі шукаць праўду. Паэт тужыць аб пакутлівым жыццю гэтых знябытых людзей. Аднак яго тут не застае пасіўнасць. Некрасаўская туга прасякнута свядзеннем неабходнасці палітычнай барацьбы. Толькі ў такім плане і ўспрымае паэт жыццё сялянства.

Где народ, там и стон... Эх, сердечный!
Что же значит твой стон бесконечный?
Ты проснёшься-ль, исполненный сил...
Паэт спачувае народу і з радасцю гаворыць аб тым, што разбураюцца старыя «дваранскія гнёды», рушыцца прыгонны лад. Якую-б тэму ні браў паэт для сваіх твораў, ён заўсёды асвятляе яе з пазіцыі

рэвалюцыйнай дэмакратыі. Аналізуючы прычыны эканамічнага і прававога становішча сялян, Некрасаў прыходзіць да высновы, што не трэба чакаць спачування з боку памешчыкаў, а лепш разлічваць на свае сілы, станаўліцца на шлях адкрытай рэвалюцыйнай барацьбы з усім прыгонным ладам. Гэтая пазіцыя пісьменніка асабліва выраза і акрэслена пачынае выступаць пасля рэформы 1861 г.

Маніфест 29 лютага аб вызваленні сялян з-пад прыгону, па сутнасці, не змяніў іх становішча. «Народ увесь, цалкам, застаецца такім-жа прыгонным у чыноўнікаў, як сяляне былі прыгоннымі ў памешчыкаў», — гаворыць В. І. Ленін у артыкуле «Да вясковай беднаты».

Імёна гэтую характэрную рысу царскай рэформы адзначае Некрасаў у вершах, напісаных пасля 1861 года. Паэт, куды-б ён ні кінуў погляд, не бачыць абнаўлення, не бачыць абяцанай свабоды. Усюды пануе ўсё тое-ж — «бедность, невежество, мрак». Некрасаў надаваў рэформе пэўнае значэнне ў развіцці Расіі. У вершы «Свабода» паэт гаворыць, што няхай сабе «на место цепей крепостных, люди придумали много новых, але всё-ж «распутать» их цыпер народу будзе лядзэй».

Ідэя неабходнасці паўстання супроць сацыяльна-эканамічнага і прававога прыгнечання асабліва выраза праўдліва праз паказ рэвалюцыйна-дэмакратычнай інтэлігенцыі, які ў творчасці Некрасава займае даволі значнае месца. У вершы «Тургеневу», ставячы перад сабой пытанне аб адносінах да лібералаў, паэт гаворыць аб сваім рашучым разыходжанні з імі. З надыходам новай эпохі, «эпохі вялікіх рэформ», з узмацненнем класавай барацьбы вакол сялянскага пытання на змену ліберальнай інтэлігенцыі прыйшла зусім адменная, сацыяльна-новая сіла.

З вялікай любоўю і заміланнем малюе паэт вобраз разначынца — носьбіта «радикальных і сацыяльна-рэвалюцыйных ідэй, самаадданнага змагага за «воплощение счастья народного». Некрасаў адзначае, што Вялікі называў «гуманно мыслить», амаль першым загаварыў аб народзе, «О Равенстве, о Братстве, о Свободе». І за гэта ён, гаворыць Некрасаў, «как враг отчизны был отмечен». Чарнышэўскі для Некрасава — прарок, якога:

... послал бог гнева и печали
Царям земли напомнить о Христе.

Дабралюбаў для яго таксама, як і Чарнышэўскі, з'яўляецца прарокам, які навучае народ жыць і паміраць «для славы і добра».

Побач з гэтымі светлымі вобразами ідэйных правадароў рэвалюцыйна-дэмакратычнага руху, у творах Некрасава мы маем і вобразы, створаныя мастацкім уяўленнем самаго паэта.

Найбольш поўна і акрэслена вобраз рэвалюцыйнага дэмакрата пададзены вобразам выратавальнага паэта, які і Чарнышэўскі, з'яўляецца прарокам, які навучае народ жыць і паміраць «для славы і добра».

У наступным развіцці гэты канкрэтны вобраз вырастае ў абагулены сімвал усяго працоўнага народа, яго цяжкай долі, яго працоўных палытваў. З усёй масы будаўнікоў чыгуны, якія сабраліся «з розных канцоў дзяржавы вялікай», Некрасаў малюе буйным планам беларусаў мабыць таму, што ў яго ўяўленні беларус быў найбольш падмоўляючай фігурай для паказу трагічнага становішча прыгнечанага народа наогул.

Пра тое, што Некрасаў добра ведаў становішча беларускай вёскі, сведчыць апавяданне «шчаслівага» беларуса пра яго жыццё-быццё ў вёсцы, якое пададзена ў раздзеле «Шчаслівыя» («Каму на Русі жыць добра»).

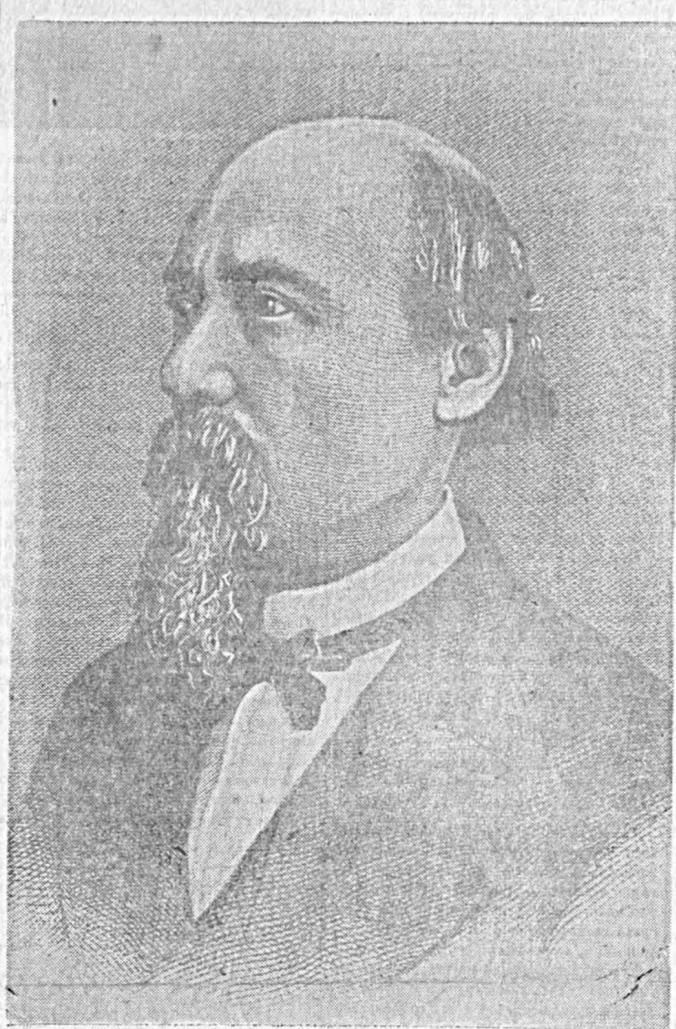
Желтоволосый, сгорбленный
Подкрапан робко к странникам
Крестыяни-белорусс...

... А счастье наше в хлебушке:
Я дома в Белоруссии
С мякиною, с кострикою
Ячменный хлеб жевал.

Цікава адзначыць, што ў чарным вяршыце пазы вобраз беларуса адсутнічаў і быў уключаны пасля, пры чарговай рэдакцыі, як істотна-неабходны.

Уражанне ад трагічнасці вобраза беларуса было настолькі вялікім, што ў далейшым усё, што пісаў пра беларусаў, спасылаліся на Некрасава, а некаторыя аўтары амаль даслоўна бралі цытаты з яго «Чыгуны».

Аб рэвалюцыйнай накіраванасці паэзіі Некрасава сведчыць таксама і цэлы рад твораў, дзе паказаны новыя формы капіталістычнай эксплуатацыі. Паэт здолеў раскрыць сутнасць і класавы характар буржуазіі. Ён адзін з першых у рускай літаратуры стварыў галіяроу вобразаў прад-

стаўнікоў пролетарыята. Ён адначасна вялікую стваральную ролю рабочага класа ў развіцці ўсёй культуры чалавечтва («На Волзе», «Аб надвор'і», «Песня аб вольным слове», «Чыгуны» і інш.).

Таксама, як і ў творах аб сялянстве, у вершах, прысвечаных паказу капіталістычнага гораду, яскрава выяўляецца ўзвешанасць Некрасава ў сілу народа і непакісная вера ў яго перамогу.

Паэт марыць аб лепшым будучым, аб дабрабыце народа, але гэтая мара пакуль-што не можа быць ператворана ў жыццё, ана застаецца марай пра далёкае будучае. У рэалісці-ж Некрасаў бачыць

новыя «крепки» кулака-драпежніка ў вёсцы, а ў горадзе — растаўшчыка («Гора старога Навума»).

Некрасаў з'явіўся выразнікам дэмакратычных ідэй рэвалюцыйнай інтэлігенцыі. Ленін у артыкуле «Шчыра адзін паход на дэмакратыю» так вызначае класавую пазіцыю паэта: «Некрасаў хістаўся, будучы асабіста слабым, паміж Чарнышэўскім і лібераламі, але ўсе яго сімпатыі былі на баку Чарнышэўскага».

Значэнне паэзіі Некрасава велізарнае. Некаторыя вершы паэта былі луонгатамі для перадавой рэвалюцыйнай моладзі, яны заклікалі не на барацьбу: Ідзі в огонь за честь отчизны,
За убеждение, за любовь...
Иди и гибни безупречно,
Умришь недаром. Дело прочно.
Когда под ним струится кровь.

Сіла некрасаўскай паэзіі ў тым, што ў ёй з усёй паўнаці, з усёй сілай перададзена тое, што было самае сапраўднае, самае асноўнае і самае характарыстычнае ў эпосе.

Н. БЯЛЬКЕВІЧ.

Н. А. Некрасаў

РУСКАМУ ПІСЬМЕННІКУ

Дарэмна траціш ты хвіліны,
Каб задаволіць густ людзей,
Пісьменнік роднае краіны,
Тваё прызвание,—шмат вышэй!

Ты знаеш сам: не дагаджальнік
Кармысць ёй, Прыйшла пара!
Ёй трэба працаўнік, стваральнік
На глебе Думкі і Добра.

Служы не хараству, не славе,
Для шчасця блізкіх ты жыві,

Вёска пара заўдала рабочая...
Доля ты! — руская доля жаночая!
Горшчу — знойдзеш наўраж.

Дзіва няма, калі старасць дачасная
Где да зямлі цябе, маці няшчасная
Племя, што вызнала шмат!

Спёка стаіць цэлы дзень невыносная,
Німа, раўніна ды шыр падняб'есная —
Сонца — аж цяжка дхнуць.

Бедную бабу і сілы пакінулі,
Цёмна хмарамошкі нахлынулі,
Кольцо, казычух, гудуць!

Цяжкай касой, што за дзень намахалася,
Ножаньку зраніла: кроў паказалася —
Масу няма сунімаць!

Свой геній падпарадуў справе
Усеабдымнае Любоў.

Пакінь рушлівыя імкненні:
Свае таленты выступаць —
Іх хіццёворнае прыменіць
У працы будучь самі ззяць.

Зірні: ў асколкі раздрабляе
Каменні ўпартая рука,
І сам сабой з-пад малатка
Агонь струменем вымлае.

Чуецца крмк ля суседняй палосанькі,
Баба туды — растрапаліся косанькі, —
Трэба дзіця калыхаць!

Стала над ім у здрантвенні ад горасці,
Што-ж ты не хочаш аб вечнай пакорнасці?
Песню яму заспяваць?..

Пот па-над вейкай, ці спёкай пякуць
Бачны? — Усеброна: у мучы
Збана, заткнутага бруднай ануцаю,
Хутка яны упадуць!

Вось яна к вуснам, што спёкай апалены,
Прагна падносіць збанок.
Смачны, салёнай слязою разбаўлены,
Мілая, кісла квасок!..

Пераклаў з рускай Ул. Шахавец.

Ва ўсесаюзным камітэце па правядзенню 125-годдзя з дня нараджэння Н. А. Некрасава

30 лістапада пад старшынствам А. А. Фадзеева адбылося паседжанне ўсесаюзнага камітэта па правядзенню 125-годдзя з дня нараджэння Н. А. Некрасава.

Былі заслушаны паведамленні аб падрыхтоўцы да юбілею ў Маскве і ў саюзных рэспубліках, абмеркаваны мерапрыемствы па ўвасабавенню памяці вялікага рускага паэта.

У сталіцах рэспублік і ў радзе абласцей будуць праведзены ўрачыстыя паседжанні, прысвечаныя Н. А. Некрасаву. На прадрэмаствах, у клубах, інстытутах і школах адбудуцца даклады, лекцыі і гутаркі аб жыцці і творчасці паэта.

Да юбілею рыхтуецца рад выданняў. Дзяржаўнае выдавецтва дзіцячай літаратуры выпускае для школьных бібліятэкаў масавым тыражом кнігу выбраных вершаў Некрасава, а таксама выбранае творы паэта для нярускай школы. Асабліва кніжка будзе выдана паэма «Рускія жанчыны». Дзяржаўнае выдавецтва мастацкай літаратуры выпускае дадатковым тыражом аднатомнік Некрасава.

Творы вялікага рускага паэта чытаюць на роднай мове многія народы Савецкага Саюза. Кнігі Некрасава выходзяць да юбілею на Украіне, у Грузіі, Узбекістане, Кіргізіі і ў іншых рэспубліках.

(ТАСС)

Урачыстае паседжанне, прысвечанае 125-годдзю з дня нараджэння Н. А. Некрасава

2 снежня ў Яраслаўскім драматычным тэатры імя Волкава адбылося ўрачыстае паседжанне, прысвечанае 125-годдзю з дня нараджэння Н. А. Некрасава. Пісьменнік В. А. Смірноў у сваёй уступнай прамове адзначыў, што Яраслаўскі край адыграў немагаважную ролю ў жыцці і творчасці вялікага рускага паэта-патрыята. Ён з'явіўся адным з асноўных крыніц пазнання народа, яго гора, дум і надзей. З яраслаўскай рэалісцічнай чэрпаў паэт сюжэты для многіх сваіх твораў.

З дакладам аб жыцці і творчасці Н. А. Некрасава выступіў кандыдат філалагічных навук С. П. Бычкоў.

Прысутныя цёпла сустралі пляменніцу Некрасава—В. Ф. Некрасаву, якая прыняла ўдзел ва ўрачыстым паседжанні.

Юбілейны вечар закончыўся канцэртам артыстаў драматычнага тэатра імя Волкава і абласнай філармоніі, якія выканалі творы Н. А. Некрасава.

(ТАСС)

Некрасаў і беларуская літаратура

З усіх рускіх паэтаў XIX стагоддзя Некрасаў з'яўляецца самым моцным і глыбокім ўплывом на беларускую літаратуру. У гэтых адносінах з Некрасавым не можа быць параўнаны нават Кальцоў.

Грамадзянскі пафас паэзіі Некрасава, яе дэмакратычны народны характар, асветніцкія тэндэнцыі, фальклорнасць вершаў і паэм, іх эмацыянальны тон — усё гэтае якасці абумовілі ўвагу беларускіх пісьменнікаў да творчасці Некрасава. Некрасаў быў для беларускіх пісьменнікаў XX стагоддзя больш блізім, больш даступным, чым іншыя паэты-сучаснікі. І калі, не глядзячы на некаторыя адхленыя «зыхны» беларускіх пісьменнікаў у бок акадэманса, беларуская дэмакратычная літаратура захавала «блізкасць да народа, зямлі!» — у гэтым ёй аказаў сур'ёзную дапамогу Некрасаў.

Была яшчэ адна прычына, што абумовіла пашырэнне беларускіх пісьменнікаў да Некрасава. Некрасаў першым у рускай літаратуры зрабіў беларусаў аб'ектам мастацкага адлюстравання.

У афіцыйнай навуковай і публіцыстычнай літаратуры аж да апошняй чвэрці XIX стагоддзя Беларусь вызначалася як «геаграфічны тэрмін». Пры гэтым даводзілася, «што захадне-руская аб беларуская народнасць наогул не існуе».

Некрасаў быў вольным ад нацыянальнай абмежаванасці, аб чым сведчыць яго прыхільнасць да Шаўчэўкі і іншых украінскіх пісьменнікаў. Таму і нельга лічыць выпадковасцю з'яўленне вобраза беларуса пачатку ў «Чыгуны», а затым і ў паэме «Каму на Русі жыць добра».

У артыкуле, які быў надрукаваны ў «Чыгуны» (том 71, стар. 70, 1858 г.) па рускай казці Афанасьева, Дабралюбаў стварае аб асаблівасцях беларускай моцы. «Пра беларускае дзеянне і цюканне» і да тое, «што ў Навагрудскім павесце хоць хазка пра Пакаці-гарошак». Бела-

*) М. Горкі, «Пра паэтаў-самавуаху», 1914 г.
**) А. Н. Пыліна, «Гісторыя рускай этнаграфіі», т. IV, стар. 4, 1892 г.

рускія фальклорныя матэрыялы з кнігі Афанасьева былі паўнаца вядомыя Некрасаву.

У «Чыгуны» Некрасаў малюе вобраз беларуса:

... Волосом рус,
Выдиши, стонит, изможден лихорадкой,
Высокорослый, большой белорусс:
Губы бескровные, веки упавшие,
Язы на тощих руках,
Вечно в воде по колено стоявшие
Ноги опухли; колтуны в волосах.

У наступным развіцці гэты канкрэтны вобраз вырастае ў абагулены сімвал усяго працоўнага народа, яго цяжкай долі, яго працоўных палытваў. З усёй масы будаўнікоў чыгуны, якія сабраліся «з розных канцоў дзяржавы вялікай», Некрасаў малюе буйным планам беларусаў мабыць таму, што ў яго ўяўленні беларус быў найбольш падмоўляючай фігурай для паказу трагічнага становішча прыгнечанага народа наогул.

Пра тое, што Некрасаў добра ведаў становішча беларускай вёскі, сведчыць апавяданне «шчаслівага» беларуса пра яго жыццё-быццё ў вёсцы, якое пададзена ў раздзеле «Шчаслівыя» («Каму на Русі жыць добра»).

Желтоволосый, сгорбленный
Подкрапан робко к странникам
Крестыяни-белорусс...

... А счастье наше в хлебушке:
Я дома в Белоруссии
С мякиною, с кострикою
Ячменный хлеб жевал.

Цікава адзначыць, што ў чарным вяршыце пазы вобраз беларуса адсутнічаў і быў уключаны пасля, пры чарговай рэдакцыі, як істотна-неабходны.

Уражанне ад трагічнасці вобраза беларуса было настолькі вялікім, што ў далейшым усё, што пісаў пра беларусаў, спасылаліся на Некрасава, а некаторыя аўтары амаль даслоўна бралі цытаты з яго «Чыгуны».

абавязак — разгарнуць ва ўсю шырыню паказ трагічнага становішча іх абяздоленага народа.

Некрасаў зрабіўся вядомым у беларускай літаратуры як асветнік. З яго верша «Сейбітам» не адзін раз друкаваліся вытрымкі на старонках «Нашай нівы». Асветніцкія ідэалы Некрасава былі ўключаны ў неа-народніцкую праграму «Нашай нівы». Звяртаючыся да беларускай інтэлігенцыі, «Наша ніва» вуснамі аднаго з сваіх паэтаў заклікала:

Полюе жменьяй зёрны здаровия
Сею на нивы богатия, новия,
Будзе усход! *).

Маючы на ўвазе перш за ўсё Некрасава, «Наша ніва» пісала: «Думкі лепшых рускіх людзей пра свабоду, аб правах чалавека, як святло сонца, у многім памалгі абудзіцца нашаму народу...».

Два паэты — Некрасаў і Шаўчэўка адпавядалі вобразу ідэальнага паэта, які склаўся ва ўяўленні Янкі Купалы і Якуба Коласа. Некрасаў, які аддаў свай пачатны талент народу, быў для іх прыкладам паэта-грамадзяніна.

У адным з артыкулаў «Наша ніва» з жалем і надзеяй адзначалі: «Пакуль што ў нас няма пісьменнікаў роўных, напрыклад, Некрасаву і Шаўчэўку».

Я. Купала па характары сваёй творчасці набліжаўся да Некрасава. У сувязі з выхадом першай кнігі Купалы «Жалейка» адзін з крытыкаў пісаў: «Дачакаўся народ сваіх журботнікаў. Да гэтых журботнікаў беларускага народа належыць перш за ўсё малады паэт Янка Купала».

Пра значэнне Некрасава і яго творчай біяграфіі Якуб Колас пісаў аўтар гэтых радкоў у 1939 годзе: «Некрасаў зрабіў на мяне вялікі ўплыў як паэт, які пісаў пра народнае масы. Пуніт гледжання на народ прышчэплены мне Некрасавым».

У гэтым-жа лісце Якуб Колас зазначае на рад канкрэтных уплываў паэзіі Некрасава:

*) «Наша ніва», № 1, 1912 г.
**) «Наша ніва», № 9, 1907 г.
***) «Наша ніва», № 42, 1913 г.
****) «Наша ніва», № 17, 1908 г.

сава. У прыватнасці, паводле сведчання самога Коласа, вобраз «дзед-мароз» ў яго паэме «Новая зямля» навіны паэмай Некрасава «Мароз Чырвоны нос».

Для характарыстыкі некрасаўскай традыцыі ў беларускай літаратуры асабліва паказальным з'яўляецца адносіны Купалы да Некрасава. Ад стыхійнага захвалення Некрасавым, ад першых перакладаных і перайманых Купала ішоў да глыбокага асэнсавання эстэтыкі Некрасава і свядомага ўключэння яе ў свой творчы метад. У аўтабіяграфіі Купала пісаў: «Чытаць кнігі я пачаў рана. Але наогул памятаю добра, што кнігі, у якіх гаварылася пра цяжкую долю беднага люду, заўбедзі мяне захвалілі. З гэтага вядома, што такія аўтары, як... Некрасаў, Кальцоў мяне больш за ўсё півалі».

Сімпацыі Купалы да Некрасава выявіліся ў першай яго кнізе лірыкі «Жалейка» (1908 г.). У гэтай кнізе змешчаны: пераклад верша Некрасава «Агароднік» і верш-пераймання некрасаўскага «Калыханкі». Акрамя гэтага, вяртытам «Агароднік» можна лічыць паэму Купалы «Адапта каханія», у якой распрацоўвалася тэма няроўнага ў сацыяльных адносінах шлюбу.

Пры перакладзе некрасаўскага «Агароднік» Купала, захваліўшы наогул дакладнасць арыгінала, унёс дзве невялікія змены і тым самым нечакана надаў вершу мясцовы каларыт.

У Некрасава:
У свой век загубила за дівучу-красу,
За дівучу-красу, за дівучую дочку.

У Купала:
Праз дзяўчыну-красу я свой век загубіў,

Згінув з ласкі навікі шляхоцкай дацкі.

У Некрасава:
Расплетала-заплетала русу косынку ей,
Целоула-милувала, песни волжские пел.

У Купала:
Расплетай, заплетай косу светлую ей,
Целоувай, милавай, песни родины пей.

У падзаглаўку верша Я. Купалы «Над калыскай» напісана: «падражанне Лерман-ту».

таву». Аднак залежнасць гэтага твору Купалы ад вядомай парадыйнай «Калыханкі» не выклікае сумненняў. Сатырычная «Калыханка» Некрасава ператвараецца ў Купалы ў песню, накіраваную супроць папоў.

Паэт і крытык Максім Багдановіч яшчэ ў 1911 годзе пісаў пра Янку Купала: «... Лічучы, што паэт перш за ўсё павінен быць грамадзянінам, ён (

Ансамбль Р. Шырмы і Беларуска харавая культура

У лістападзе месяцы адбыліся цікавыя мастацкай практыкай кіраўніка народных і прафесійных хораў, Р. Шырмы ўжо шэсць год з асаблівай настойлівасцю выдзяе ансамбль да вышніх прафесійнага выканання, выхоўваючы ў ім адказнасць за якасць выканання, тым самым патрабуючы выключнай адшліфаванай інтанацыі, дэталёвай прапрацоўкі папэўкі і ўсяго мелодычнага маляўніцтва песні.

Характарызуючы выканаўчую культуру хора, мы павінны перш за ўсё падкрэсліць выдкую і плённую работу Р. Шырмы, як мастацкага кіраўніка ансамбля. Выдатны зніваў народнай творчасці Р. Шырмы ведае і адчувае дасканала пачытаў прыгажосць народнай песні, яе чалавечую лірыку. Р. Шырмы з'яўляецца настолькім збірлівым казак, прыказак, песень, усёго вуснага паэтычнага і песеннага багацця нашага народа. На працягу 25-гадовай напружана і самадзейнай дзейнасці музычнага этнографіа ён запісаў каля 2000 твораў, у якіх раскрыты цудоўныя старонкі народнай культуры цэлых стагоддзяў.

Несучы з сабой высокую культуру творчай работы, Р. Шырмы натхняе хор гарачай любоўю да народнай песні, да яе невядомых аўтараў, якія жывуць і ствараюць усё новае і новае скарбніцы музычнага мастацтва, бо, як правільна сказаў геніяльны рускі кампазітар М. Глінка: «Музыка старае народ, мы яе толькі запісваем і аранжыруем».

З зменшанай цікавасцю былі выкананы хорам песні жартоўнага жанра. Асабліва неабходна адзначыць выкананне апрацоўкі жартоўнага песень М. Аладава «Захацеў жаніцца» і П. Падкавырава «Ой ляцелі гусі з броду». Як першая, так і другая былі выкананы безадоўна выразна і з настроем. Лёгкасць і жартоўна імпрызацыя песень таксама былі тонка перададзены хорам. Выкананая з удзільным жартоўнага песня «На дварэ дожджык» салістка Т. Аўрамчык зрабіла добрае ўражанне.

Песні «Ой у садочку ціпла лілея» і «Пава ходзіць па вуліцы» падкрэсліваюць асабліва манеру выканання звычайных календарных песень. Звычайна календарныя песні характарызуецца аднагалосцем і патрабуе выключна выразнай, ідэальнай інтанацыі. Ансамбль здолеў перадаць чыстае гучанне песень і тым самым паказаць свабодна майстэрства ў выкананні старадаўніх песень.

Спінючыцца падрабязна на мастацкай інтэрпрэтацыі беларускай народнай песні ў апрацоўках нашых кампазітараў, неабходна для паўнаты карціны сказаць і аб харавой творчасці. Ныма сумнення, што сярод народных песень для хора можна знайсці рад цудоўных па сваім мастацкім і тэхнічным якасцях апрацовак, якія тонка і пранікнёна выяўляюць вобразы песні і паглыбляюць яе паэтычны сэнс, і гэтым самым кампазітары дапамагаюць ансамблю данесці да шырокага слухача прывабнасць і прыгажосць народнай творчасці.

Але разам з тым, рахунак ансамбля да творчых работнікаў Беларусі—кампазітараў даволі вялікі. Бо калі ў галіне апрацоўкі народнай песні зроблена нічога, дык арыгінальных, папулярных твораў амаль няма. Тая некалькі буйных харавых твораў, як кантаты «Беларускія партызаны», «Ленінградцы» А. Багатырова, балада «Аб чатырох заложніках» П. Падкавырава, «Песня аб Сталіне» М. Аладава, «Партызаны» Я. Цікоцкага і некалькі іншых, ні ў якай ступені не могуць задаволіць ні ансамбль, ні савецкага слухача, які чакае новых песень аб нашых героях будзёна.

Такая значная выканаўчая адзінка, як ансамбль песні, магла нават адолець творы вялікай паліфанійнай формы, і таму нашы кампазітары павінны не толькі займацца апрацоўкай народнай песні, але больш пісаць арыгінальных песень, заснаваных на дастатковых класічных і савецкай харавой культуры.

З вялікім майстэрствам ансамбль выканаў творы песні ў апрацоўках Свешнікова. Як заўсёды з зменшаным поспехам была праспявана глыбока эмацыянальная песня «Пагібель Варэга». Песні «У цёмным лесе» і «Як падыў я на рэчку», прагучалі цёпла, але трохі стрымана і менш выразна, халоднае цудоўнае апрацоўка Свешнікова дала поўную магчымасць вярць выявіць свежую і вольную мелодыю песні.

Прымаючы пачуць знаёмая напеваў украінскіх папулярных песень з харавой фантазіяў Давыдоўскага. Тут хор паказаў свае ўзвышаныя адносіны да захавання украінскага народнага каларыту і дакладна перадаў усё пачынаючы асабліваці нашанянальнай песеннай творчасці. Жывы і неспасрэдна мелодыі вясёлых украінскіх песень былі праспяваны з настроем і ўдзіман. Цёпла таксама былі выкананы польскія і ўкраінскія народныя песні.

Асобна трэба спіняцца на двух арыгінальных песнях Я. Цікоцкага «Партызаны» (запывала В. Юнечнік) і «Ліст да Янкі Купалы» на тэст украінскага паэта Максіма Рымскага ў выкананні саліста В. Рубцаўскага. Песня «Партызаны» на тэст П. Броўкі была напісана ў 1942 г. і належыць да ліку лепшых песень на партызанскую тэматыку. Інтанацыі мужнасці і тугі пераклікаюцца з напевамі рускіх рэвалюцыйных песень падполля. Гэтыя асацыяцыі

не выпадкова для беларускіх партызанскіх песень, бо ў радах партызанскіх атрадаў, якія дзейнічалі ў Беларусі, было шмат рускіх партызан. І гэты робіць гонар кампазітару, які здолеў глыбока прагучы і асэнсаваць асабліваці партызанскай песеннай тэматыкі і стварыць песню вялікага чалавечага пацуюца. Песня была выканана ў характары строгай тугі, а не ў плавае халоднага сузірання цяжкіх перажыванняў, і зрабіла на аўдыторыю вялікае ўражанне.

Песня «Ліст да Янкі Купалы» прагучала мала выразна і без асаблівага настрою. Праўда, меладыйны рытмічныя песні не пераконвае.

Затое ў выкананні таго-ж В. Рубцаўскага «Сэрнада Дон Жуана» П. Чайкоўскага прагучала зусім пераканана. Пры гэтым трэба адзначыць вельмі цікавыя моманты, якія бліскава выканала партыю фортэпіяна.

Герачная кантата А. Новікава «Слава Чырвонай Арміі» спявалася ўпэўнена, з герачнай выразнасцю асабліва ў канцы, дзе інтанацыі мужнасці і волі прагучалі, які герачныя зыкі. Сарыяны лірыка-трагічная частка магла быць выканана больш прывабна, цяплей.

Класічны харавы твор «Татарскі палон» Рымскага-Корсакава быў выкананы безадоўна. Дакладнае асэнсаванне формы, яе паліфанійнае правядзенне галасоў, чыстата інтанацыі і выразная інтонацыя пакінулі прыемнае ўражанне.

Бясспрэчныя поспехі харавой групы ансамбля песні і танца ў аўладанні выдкім майстэрствам поўнасцю сведчаць аб тым, што яна знаходзіцца на правільным мастацкім шляху. І заслуга Р. Шырмы ў гэтым выключная. Трэба жа пажадаць, каб Р. Шырмы і ў далейшым, як выхавальнік і кіраўнік ні на крок не адступіў ад прынятай высокага мастацтва, каб ён пераішоў у цэнтр сваёй работы а калектывам паставіў узоры савецкіх харавых твораў, народную песню і класіку. Абліраючы на гэтыя высокія прынімы савецкай музычнай культуры, хор здолеў у далейшым жыцц глыбей і яркавей выконваць высокамастацкія творы.

Што датычыцца танцавальнай групы ансамбля, дык яе ўдзельнікі заўсёды карысталіся вялікім поспехам.

Але тут да рэчы запытацца ў мастацкага кіраўніка Філармоніі: ці ёсць неабходнасць блытаць высока-культурнае спяванне а-капэла з танцамі? Нам здаецца, што няма. Мы ні ў якім разе не адмаўляем права гледача на захваленні цудоўнымі народнымі і характарнымі танцамі ў добрым выкананні танцавальнай групы. Але пры гэтым трэба, каб харавая група выконвала выключна народныя песні ў іх першапачатковым народным стылі і тады спалучэнне народнай песні і народнай танцаў у адным канцэрце будзе зусім ладна і мастацкі апраўдана. Але калі харавая група ансамбля пад кіраўніцтвам Р. Шырмы стала на шлях абгульчэння народнай песні і засваення багацейшай класічнай харавой культуры (г. зн. на выключна правільным шляху), дык няма ніякай мастацкай і выхавальчай неабходнасці ў адным і тым-жа канцэрце выконваць кантаты «Слава Чырвонай Арміі» і «Краваяк», «Татарскі палон» Рымскага-Корсакава і вянгерскіх танцаў. І калі ў далейшым выпадку танца даюцца які забава пасля сур'ёзнай праграмы хора, дык тым самым яго высокая эстэтычная роля стаіцца ў вельмі невыгоднае становішча і ў поўную залежнасць ад танцаў, што, безумоўна, пярэчыць сапраўднаму выхаванню шырокага савецкага слухача.

Савецкі слухач вырас, ён не жадае больш задавальняцца імгненнымі ўражаннямі, а хоча паслухаць дасканалую культуру спявання а-капэла, дзе сувязі з вянгерскім, ці цыганскім танцам. Неабходна ў самы бліжэйшы час вылучыць харавую групу ансамбля ў самастойную мастацкую адзінку і на аснове стварыць Беларуска Дзяржаўную харавую капэлу.

Нам здаецца, што даўно час падумаць аб такой рэарганізацыі ансамбля і перавесці хор для сталой работы ў Мінск.

Тут у абкружэнні творчых арганізацый і мастацкіх калектываў: тэатра оперы і балета, філармоніі, кансерваторыі і інш., хор здолеў больш інтэнсіўна і плённа працаваць і гучней уводзіць у лік лепшых музычных калектываў нашай краіны.

Выкарыстоўваць хор неабходна як самастойную мастацкую адзінку ў тэматычных праграмах, у якіх канцэрты-лекцыі, у камерных, сімфанічных канцэртах, у зменшаных выступленнях побач з салістамі, квартэтам, трыа, аркестрам у канцэртах, прысвечаных савецкаму мастацтву, незольнай харавой культуры, класічнай музыцы. І толькі такім чынам харавое спяванне а-капэла набудзе сапраўды мастацкае значэнне і будзе выхоўваць густы нашых слухачоў у правільным напрамку.

Харавая капэла тады адолее раскрыць не толькі песенныя багацці народа, але зможа больш плённа працаваць над класічнай спадчынай і выконваць найцікавейшыя паліфанійныя творы Танеева, Баха, Гендэля, вялікі харавыя палотны Мусаргскага, Рымскага-Корсакава, Чайкоўскага, а таксама лепшыя харавыя творы савецкіх кампазітараў.

Б. СМОЛЬСКІ.

Кіеўскі завод «Керамік» выпускае дэкаратыўны посуд і архітэктурныя дэталі для музеяў сталіцы Украіны, якія аднаўляюцца. На здымку: майстра З. Ахрымовіч за працоўнай збанкой.

Кіеўскі завод «Керамік» выпускае дэкаратыўны посуд і архітэктурныя дэталі для музеяў сталіцы Украіны, якія аднаўляюцца. На здымку: майстра З. Ахрымовіч за працоўнай збанкой. Фота Г. Угрымовіча. (Фотэхроніка ТАСС).

Адкрыццё выстаўкі графікі

Першага снежня ў Дзяржаўнай карцінавай галерыі БССР адкрылася выстаўка графікі. Выстаўку адкрыў кіраўнік секцыі графікаў Саюза савецкіх мастакоў БССР мастак Л. Лейтман.

На выстаўцы экспанаваныя франтавыя малюнкi заслужанага дзеяча мастацтва БССР Я. Зайцава, мастака І. Давыдоўска, партызанскія малюнкi Л. Бойкі, палітычныя карыкатуры А. Волкава, Б. Малкіна, Д. Красільнікава, плакаты П. Гаўрыленкі і Я. Красоўскага, малюнкi, якія друкваліся ў час вайны ў часопісах «Фронтавы гумар», «Партызанская дубінка», «Раздзім фашысцкую гадзіну», гравюры на дрэве Р. Гембіцкага, ліюстрацыі да кніг мастакоў С. Раманава, В. Ціхоніча, Ф. Кругляцкага і інш.

Акрамя таго на выстаўцы паказаны партрэты акаварэлю, алоўкам, сангвінай мастака А. Шыбіва, эскізы да вокладак В. Ціхоніча, Н. Гузіева, М. Тарасікава, малюнкi, лінагравюры А. Тычыны, пейзажы вугалём, акаварэлю, тушшу і іншымі работамі.

На сесіі па гісторыі тэатра

Навуковая сесія па гісторыі тэатра народаў СССР, якая была склікана ў Маскве Інстытутам гісторыі мастацтва Акадэміі навук СССР, абмеркавала грунтоўна тэарэтычныя праблемы.

З уступным словам на сесіі выступіў акадэмік Ігар Грабар.

Даклады — кандыдата мастацтвазнаўчых навук Г. Галяна аб «Становішчы і перспектывах вывучэння гісторыі тэатра народаў Савецкага Саюза» і прафесара Б. Алперса «Вопыт Інстытута гісторыі мастацтва Акадэміі навук СССР у рабоце над гісторыяй рускага тэатра» далі ясныя метадалагічныя і метадычныя ўстаноўкі, якія неабходны для ўсіх аўтараў гісторыі тэатра.

У аснове перыядызацыі падае гісторыі рускага тэатра, — гаворыць Б. Алперс, — пакладзены агульныя палажэнні марксісцка-ленінскай навукі аб этапах развіцця рускай гісторыі. Этаны гісторыі рускага тэатра маюць шчыльную сувязь з развіццём класовай барацьбы ў Расіі.

Б. Алперс паведамляе аб тым, што гісторыя рускага тэатра будзе выдзелена ў шасці тамах. Першым том прысвечаны гісторыі рускага тэатра ад яго народнай вытокаў да XIX-га стагоддзя, другі том — гісторыі рускага тэатра першай чвэрці XIX-га стагоддзя (1800 — 1825 г.г.). У трэцім томе будзе асветлена жыццё рускага тэатра ў перыяд паміж 1825 і 1871 г. г., а ў чацвёртым — тэатра буржуазна-дэмакратычнага перыяду вызваленчага руху (1861 — 1896 г. г.). Пятым том змяшчае гісторыю рускага тэатра з 1896 г. да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, а шосты том будзе цалкам прысвечаны савецкаму тэатру. Спінючыцца на метадах даследавання тэатральных з'яў і задачах у гэтай галіне, Б. Алперс аспрэчвае думку таварышоў, якія разглядаюць гісторыю тэатра, як гісторыю спектакляў ці гісторыю стыляў.

Мы ствараем гісторыю тэатра, — гаворыць дакладчык, — як гісторыю грамадскіх ідэй, а ўсё астатняе мы лічым прыватным і дачыненні да галоўнай метадалагічнай устаноўкі.

У новай працы па гісторыі рускага тэатра вялікае месца будзе аддана перыферыі, яму тэатру, якім займацца асобная група пад кіраўніцтвам прафесара С. Дурыліна.

Г. Галяна ў сваім змястоўным дакладзе падрабязна спіняецца на ўмовах напісання гісторыі тэатраў саюзных і аўтаномных рэспублік і дзе кароткую характарыстыку

асобных нарысаў. Ён зазначае, што работнікі гэтай галіны выдучы 54 тэатральныя крытыкі, якія ішліў гісторыю 25-ці тэатраў. Вышла з друку кніга Г. Галяна па гісторыі таджыкскага тэатра. З. Тройчкін закончыў гісторыю эстонскага тэатра, часткова напісана гісторыя азербайджанскага і туркменскага тэатраў.

Г. Галяна спіняецца на неабходнасці ўстанавіць адзіныя прынімы ў рабоце па гісторыі тэатраў народаў СССР. У даследаванні павінны быць уключаны элементы тэатральнага фальклору, прагсторыя, усё з'явы дапрафесіянальнага і прафесіянальнага тэатра. Поруць у драматычным тэатры павінна быць цалкам асветлена і гісторыя музычнага тэатра.

На прыкладах узасменна ўплываў тэатральнай культуры народаў Савецкага Саюза Г. Галяна паказвае выдкую ролю рускай тэатральнай культуры ў гісторыі развіцця тэатральнага мастацтва народаў СССР.

Дакладчык спіняецца на ўзнікненні і росквіце тэатраў саюзных рэспублік пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Наша задача, — зазначае свой даклад Г. Галяна, — актыўна наступна на буржуазную ідэалогію, расчуваць буржуазна-нацыяналістычныя і іншыя чужыя ўплыў ў развіцці тэатральнага мастацтва народаў СССР.

На сесіі былі заслуханы — даклад доктара філалагічных навук С. Дурыліна «Аб гістарычных сувязях украінскага тэатра з рускім» (украінскія ролі Шчэпкіна на сцэне Малага тэатра), паведамленне Галяна «Аб годдзе армянскага тэатра» і Араксана «Аб літаратуры, якая рыхтуецца да 2.000-годдзя армянскага тэатра». Былі заслуханы кароткія даклады па гісторыі армянскага, эстонскага, казахскага і туркменскага тэатраў.

У абмеркаванні дакладаў і паведамленняў прынялі ўдзел тэатральны крытык Заргорскі, кандыдат філалагічных навук Марголіна, тэатразнаўцы і крытыкі саюзных рэспублік, у тым ліку беларускі драматург Я. Раманоўч і тэатральны крытык М. Мядзель — аўтары нарысаў па гісторыі беларускага тэатра. Была прынята пастанова: на чарговае сесіі Інстытута гісторыі мастацтва Акадэміі навук СССР, што адбудзецца ў маі 1947 г., заслухаць даклады аб нарысах па гісторыі беларускага і украінскага тэатраў.

Я. ВАСІЛЬЕВ.
Масква, вш. клар.

Календар мастацтва

В. А. СЯРОЎ

Да 35-годдзя з дня смерці

5 снежня споўнілася 35 год з дня смерці выдатнага рускага мастака Валандына Александравіча Сярова.

В. А. Сяроў нарадзіўся ў 1865 г., у ліберальна-дэмакратычнай сям'і. Бацька яго быў кампазітарам, маці — піяністкай, вучанцай выдмага кампазітара Ліста. Спачатку В. Сяроў вучыцца ў Мюнхене, у гравёра, затым жыве ў Парыжы, дзе ў гэты час знаходзіўся І. Рэпін, які зашкатуваўся хлопчыкам і пацаў яго сістэматычна навучаць. У 1876 г. Рэпін і Сяроў вяртаюцца ў Расію. Улетку яны жывуць разам у сяле Абрамцава, у маёнтку мецэна-тата мастацтва Мамантава.

Да паступлення ў Акадэмію мастацтва Сяроў увесь час працуе пад наглядам Рэпіна. У 1880 годзе В. Сяроў паступіў ў Акадэмію мастацтва. Настаўнікам яго быў мастак Чысцякоў. Займаўся Сяроў многа і вывучаўся, працаваў упарта і сістэматычна.

Для твораў В. Сярова характэрна фісыкае і заўсёды роўнае майстэрства іх выканання.

Вялікі творчы дыяпазон В. Сярова. Ён аўтар рэалістычных, заўсёды транных паводле характарыстыкі партрэтаў (Арловы, Карвіна, Левітана, Рымскага-Корсакава, Горкага і іншых), цудоўных пейзажаў («Зімой», «Сажалка»), гістарычных карцін («Пётр II і Елізавета Пятрыўна»), эскізаў тэатральных дэкарацый і палітычных сатыр («Салдацкі, бравы работшкі»).

У Дзяржаўнай Трэцюкской галерыі знаходзіцца адзін з ранніх партрэтаў В. Сярова «Дзівіцца ў перскамі» (1887). Гэты партрэт характарызуе здольнасць мастака праўдзіва перадаць індывідуальнае аблічча чалавека. Партрэт выразнае цяжкі жывапісны майстэрствам. Дзівіцца не пазі-

Глыбокім разуменнем рускай прыроды і рускай вясці прасякнута карціна «В. Сярова «Стрыгуны ля валапою» (1904). У карціне «Баба в кані» вобраз салінік характарызуецца праўдзіваасцю, выразнасцю і прасцю.

У творах «Малады Пётр I на паляванні» (1902), «Пётр I у адпалкоў» В. Сяроў

здолеў адлюстраваць тыповыя рысы эпохі пачатку XVIII стагоддзя з такой унутрай глыбей і ціласнасцю, што проста неабходна далучыць гэтыя маленькія карціны да ліку лепшага, што створана рускімі гістарычным жывапісам.

Да ліку гістарычных твораў В. Сярова належыць карціна «Пётр I на ўзбярэжжы ў час будаўніцтва Пецярбурга» (1907). Мастак стварыў пераканана, вельмі выразна і экспрэсіўны вобраз цара, які спінеўся агледзець работы на будаўніцтву Пецярбурга. Уся карціна прасякнута імклівым рухам.

В. Сяроў валодаў у дасканальнасці майстэрствам малювання. Яго малюнкi алоўкам, вугалём, сангвінай лакаціна і разам з тым з вялікай дасціпнасцю перадаюць сямья тыповыя рысы таго, што мастак адлюстроўвае. Трэба адзначыць яго партрэты-малюнкi Шаліяна, Масквіна, Врубеля, баярыны Паўлавай і іншых.

Усім вядомы цудоўныя ліюстрацыі В. Сярова да саяк Крылова «Квартэт», «Варона і лісіца», «Жабы, якія запрашаюць цара» і іншыя.

В. Сяроў — тыповы мастак-рэаліст. У сваёй рабоце ён заўсёды ішоў ад рэалістычнасці. У самым простым, будзённым ён меў здольнасць знаходзіць характэрна.

У В. Сярова было шмат вучняў, якім ён перадаваў сваё майстэрства. Вучань В. Сярова мастак Ульянаў у сваіх успамінах аб Сярове піша аб тым, як прычуваў ён сваіх вучняў да ўпартай, краталівай працы. «Няма чаго чакаць натхнення, — гаворыў В. Сяроў, — самі ідзіце да яго: працаваць — гэта азначае гарыць».

В. Сяроў быў мастаком-псіхалагам, у партрэтах ён раскрываў самыя характэрныя асаблівасці сваіх персанажаў.

За незвычайна прабудзівае і справядлівы адносіны да навакольных, сучаснікі называлі В. Сярова «грамадзянскім сумленнем мастакоў».

Паседжанне рускай секцыі

На апошнім паседжанні рускай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР абмеркавалася апавесць Г. Аўруцкага «Зоры комсамольскія».

З аналізам апавесці выступіла В. Максімава, якая адзначыла нізкі мастацкі ўзровень твора, няўдалае раскрыццё вобразаў герояў.

У абмеркаванні апавесці прынялі ўдзел К. Цітоў, В. Лютава, Я. Салобскі і другія. Яны ўказалі аўтару на няправільную трытоўку вобразаў герояў грамадзянскай вайны.

НОВЫЯ КНІГІ

Гэтымі днямі выйшаў у друку зборнік вершаў маладога беларускага паэта Паўлюка Прануцы «Развіненне зямля».

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі выпусціла кнігу маладога рускага паэта Леаніда Токарава «У паходзе».

Прэм'ера „Позняе каханне“ ў Пінскім тэатры

У Пінскім абласным тэатры гэтымі днямі адбылася прэм'ера спектакля «Позняе каханне» — А. Астроўскага. У роліх: Феліцытэ Антонаўна Шабловай — арт. Л. Гамаўліна, Нікалая Андрэвіча Шаблова — арт. У. Палічэўскі, Дармідонта — арт.

Яворскі, Маргарытава — арт. А. Гваздзёў, Людзілы — арт. К. Ясінска, Дарданага — арт. П. Даўка.

Пастаноўчыкі спектакля — А. Віленскі і У. Палічэўскі. Мастак — В. Акулаў. Наш кар.

У Брэсцкім абласным Доме народнай творчасці адрыта выстаўка выдкіх мастацтва. На здымку: група наведвальнікаў каля аднаго са стэндаў у залі аддзела жывапісу. Фота В. Германа.